

Aan de Raad van de gemeente Laren
T.a.v. mevrouw C.J.E. Holtslag, griffier
Postbus 71
3755 ZH EEMNES

Datum: 18 juni 2020
Kenmerk: 2020.201
Onderwerp: Controle jaarrekening 2019

Geachte Raad,

U hebt ons opdracht gegeven om de jaarstukken van de gemeente Laren over het boekjaar 2019 te controleren. Zoals vastgelegd in de opdrachtbevestiging hebben wij de controlewerkzaamheden in twee fasen uitgevoerd. Eind 2019 en begin 2020 hebben wij de interim-controle uitgevoerd, met name gericht op de interne beheersing in de voor de accountantscontrole relevante (financieel administratieve) processen. Onze bevindingen hebben wij verwoord in onze managementletter van 17 maart 2020.

De controle van de jaarrekening is begin juni afgerond met de ontvangst van de afrekeningen van de Regio Gooi en Vechtstreek voor de Wmo en voor de jeugdwet en van de HBEL voor de participatiewet.

We brengen u in dit accountantsverslag op de hoogte van onze bevindingen en adviezen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening. Een concept van dit verslag is op 3 juni 2020 met de portefeuillehouder besproken.

Dit accountantsverslag is als volgt ingedeeld:

1. De belangrijkste bevindingen in één oogopslag
2. Actuele ontwikkelingen
3. Het controleproces
4. Kwaliteit van de interne beheersing
5. Verslaggevingsregels nageleefd
6. Resultaat en vermogenspositie
7. Controlebevindingen jaarrekening 2019
8. Verplichte rapportage onderdelen
9. Afsluiting

Bijlage: Verplichte rapportage inzake SiSa

Wij bedanken de organisatie voor de medewerking die we bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben gekregen en we verwachten dat onze rapportage de Raad ondersteunt bij de oordeelsvorming omtrent de jaarrekening.

1. DE BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN IN ÉÉN OOGOPSLAG

Onderwerp	Bevindingen
Ons oordeel over de jaarrekening	Wij verstrekken bij de jaarrekening 2019 van de gemeente Laren een goedkeurend oordeel met betrekking tot de getrouwheid van de door het college van burgemeester en wethouders opgestelde jaarrekening. Dit oordeel betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de omvang en de samenstelling van de baten en lasten over 2019 alsmede van de activa en passiva per 31 december 2019. Over het aspect rechtmatigheid geven wij een oordeel met beperking. Dit oordeel houdt in dat de baten, lasten en balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met relevante wet- en regelgeving, waaronder de gemeentelijke verordeningen, met uitzondering van één contract dat niet in overeenstemming met de aanbestedingswet tot stand gekomen is.
Verslaggeving en WNT	Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgesteld. Tevens is voldaan aan de WNT. Wij hebben de WNT-verantwoording gecontroleerd op basis van het controleprotocol WNT. Wij hebben verder geconcludeerd dat het jaarverslag en de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen, voldoen aan de eisen van het BBV en in materiele zin verenigbaar is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.
SiSa-bijlage	Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole die hierover regels bevat. Wij hebben bij de voor u van toepassing zijnde specifieke uitkeringen geen fouten of onzekerheden geconstateerd die de rapporteringstolerantie voor SiSa overschrijden.
Controleverschillen	In hoofdstuk 8 gaan we in op de geconstateerde controleverschillen die niet in de jaarstukken zijn gecorrigeerd. Het totaalbedrag aan controleverschillen voor getrouwheid en rechtmatigheid blijft binnen de daarvoor geldende tolerantie van 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves voor fouten en 3% voor onzekerheden. De verschillen en onzekerheden hebben betrekking op het sociaal domein, begrotingsrechtmatigheid en belastingheffing.
Geautomatiseerde gegevensverwerking en dataveiligheid	In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen materiële bevindingen betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onderwerp	Bevindingen
Belangrijke schattingen in de jaarrekening	Om de jaarrekening te kunnen opstellen is het voor het college noodzakelijk om schattingen te maken en oordelen te verwerken over toekomstige gebeurtenissen. Inherent aan het maken van schattingen is dat de uiteindelijke uitkomsten kunnen afwijken. De belangrijke schattingen die in de jaarrekening van de gemeente Laren zijn opgenomen hebben betrekking op de waardering van financiële vaste activa, de waardering van gronden en de inschatting van de omvang van verplichtingen in de vorm van voorzieningen. Wij aanvaarden in materiële zin de gekozen methoden die voor de schattingen zijn gehanteerd.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	Tijdens de controle hebben we op diverse momenten met alle voor ons relevante geledingen in de organisatie van gedachten gewisseld over eventuele fraudegevallen, fraudesignalen en de kwaliteit van de interne beheersing op dit onderwerp. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik binnen de gemeente Laren over het boekjaar 2019. Het college heeft aan ons bevestigd dat in de organisatie geen gevallen gemeld zijn.
Resultaat 2019 en vermogenspositie	De gemeente Laren heeft over 2019 een positief resultaat behaald van € 113.000 tegenover een (herzien) positief resultaat van € 5.408 over 2018. Omdat u vooraf heeft goedgekeurd dat per saldo aan de reserves € 1,47 miljoen is onttrokken is in totaal het eigen vermogen van de gemeente Laren met € 1,35 miljoen afgenomen. Het eigen vermogen ultimo 2019 bedraagt daarmee € 7,05 miljoen en is 16,5% van balanstotaal. Het resultaat 2019 is tot stand gekomen door een totaalbedrag aan gerealiseerde lasten van afgerond € 24,0 miljoen en € 25,35 miljoen aan gerealiseerde baten. De afname van uw vermogen past in een trend die al langer zichtbaar is. In de paragraaf weerstandsvermogen en in de financiële analyse beschrijft u dat met name incidenteel veel weerstandsvermogen beschikbaar is. U gaat daarin voorbij aan het feit dat uw tekort in elk geval deels structureel van aard is en uw risico inschatting hebben we al eerder gekarakteriseerd als optimistisch omdat de hierin genoemde bedragen lager zijn dan de feitelijke bedragen die zich hebben voorgedaan toen de genoemde risico's manifest werden. Daarmee presenteert u een beeld waarvan wij ons afvragen of dat recht doet aan de zwakke financiële positie van Laren en bijdraagt aan de noodzaak keuzes voor de toekomst te maken.
Kwaliteit van de interne beheersing	Wij hebben tijdens de controle geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die relevant zijn om te komen tot een oordeel omtrent de jaarrekening.

2. ACTUELE ONTWIKKELINGEN

2.1 De gemeente Laren, de BEL en het coronavirus

Voorafgaand aan en gedurende het controleproces van de jaarrekening 2019 van de gemeente Laren is Nederland getroffen door het coronavirus (Covid-19). De Rijksoverheid heeft verregaande quarantainemaatregelen afgekondigd die ertoe leiden dat veel bedrijven en instellingen hun werkzaamheden hebben moeten aanpassen, temporiseren of de deuren hebben moeten sluiten. Deze ontwikkeling vraagt veel van het aanpassingsvermogen van uw organisatie en uw medewerkers, maar ook van de inwoners. Als gemeente heeft u tenslotte een vitale rol in de samenleving. De organisatie draait dan ook zoveel mogelijk door, maar wel met aanpassingen in werkwijzen en met voorzorgsmaatregelen als het gaat om gezondheid.

Welke impact de maatregelen op korte en langere termijn zullen hebben is, ten tijde van de afronding van de jaarrekeningcontrole 2019, nog niet exact te zeggen. We zien in de loop van maart en april in de maatschappij onder meer een stijgend ziekteverzuim, extra kosten voor IT, maar ook dat u uitvoeringsloket bent geworden voor een deel van de steunmaatregelen van het Rijk.

Werkprocessen lopen anders. Er ontstaat digitaal of fysiek meer afstand en dat heeft invloed op vrijwel alle activiteiten, bij u en bij ons.

Gezien de enorme impact op de samenleving en de mogelijke impact op de gemeente Laren en de uitvoering van uw taken in de BEL Combinatie hebben wij het college gevraagd de situatie rondom het coronavirus en de (mogelijke) effecten op de organisatie, de werkzaamheden en de financiële gevolgen op hoofdlijnen toe te lichten in een passage in de jaarrekening. U treft deze aan op bladzijde 156. We benadrukken dat de huidige situatie geen aanpassing vraagt van de jaarrekening 2019, omdat deze gebeurtenissen na afloop van het boekjaar plaatsvinden en in vaktechnische termen vallen onder het begrip 'gebeurtenissen na balansdatum'. Het is evident dat de gevolgen van deze crisis impact zullen hebben op uw resultaat en vermogenspositie in en over 2020 en wellicht de jaren daarna.

2.2 Volatiliteit in uw financiering blijft bestaan

Gemeenten zijn voor ongeveer twee derde van hun inkomsten afhankelijk van de financieringsstromen via het gemeentefonds, onderverdeeld in specifieke uitkeringen en de algemene uitkering. Vrijwel ieder jaar wordt de wijze waarop de verdeling tot stand komt aangepast. Meestal zijn dit wijzigingen van beperkte omvang en impact. Zo is met ingang van 2019 de integratie uitkering in het sociaal domein onderdeel geworden van de algemene uitkering. Dat heeft tot gevolg dat de systematiek op basis waarvan de gelden verdeeld worden ook is aangepast. Een herverdeeleeffect treedt dan op tussen gemeenten.

Eens per ongeveer tien jaar wordt een grotere herziening van de verdeling van het gemeentefonds doorgevoerd. Over die herziening wordt al enige tijd gesproken maar het lijkt erop dat de eerstvolgende grotere wijziging per 1 januari 2022 doorgang gaat vinden. De exacte effecten moeten nog worden bepaald, maar duidelijk is wel dat gemeenten met minder dan 50.000 inwoners, gemiddeld genomen, nadeel zullen ondervinden van de nieuwe systematiek.

Daarnaast lopen de incidentele middelen in de jeugdzorg ook in dat jaar af en is er nog geen toezegging gedaan vanuit het Rijk dat deze middelen structureel gemaakt zullen worden.

De VNG heeft naar aanleiding van de herziening van de algemene uitkering ook een oproep gedaan om te komen tot een structurele verruiming van de financiering van gemeenten, vanwege de tekorten in de afgelopen periode.

Een recente ontwikkeling is nog dat het kabinet de extra uitgaven voor de bestrijding van de effecten van de coronacrisis niet meeneemt in de bepaling van het accres. Dit accres wordt jaarlijks bepaald op basis van de lastenontwikkeling bij het Rijk. Toepassing van de gebruikelijke systematiek zou een fors verruimend effect hebben op de gemeentelijke financiering vanuit het gemeentefonds. In ruil daarvoor zou het accres vastgezet worden op het huidige niveau. Dit systeem zou eventueel tot 2022 of zelfs 2026 moeten worden ingevoerd. Daarmee zou voor de komende periode meer duidelijkheid en stabiliteit ontstaan.

In de meerjarenbegroting die u in het najaar heeft behandeld zijn deze effect nog niet terug te vinden. In paragraaf 6.3 gaan we wel in op uw financiële positie, nu en in de komende jaren, omdat we zien dat het perspectief voor de gemeente Laren, met een structureel tekort over 2019 van ongeveer 6% of te wel ongeveer € 1,5 miljoen, waar de begroting voor wijziging uitging van een tekort van 1,2%, en een verslechtering van het meerjarenbeeld, wel veranderd is.

2.3 Rechtmatigheidsverantwoording naar college

In de managementletter hebben we aandacht gevraagd voor de overgang van de rechtmatigheidscontrole van accountant naar het college. Naar verwachting zal met ingang van 2021, maar mogelijk volgt uitstel, het college van burgemeester en wethouders in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording moeten afgeven.

Op die wijze legt het college expliciet verantwoording af over het rechtmatig handelen in de organisatie. De behandeling van de wetgeving, waarin dit voorstel is opgenomen, is nog gaande waardoor zowel de inhoud als de uitwerking nog niet vaststaan. Met de vertragingen die in het parlement optreden als gevolg van de coronacrisis, en het negatief advies van de VNG op andere aspecten van het wetsvoorstel, is het de vraag of de beoogde invoeringsdatum nog gehaald kan worden.

De tekst van de rechtmatigheidsverantwoording is inmiddels wel gepubliceerd door de commissie BBV. Het college moet deze standaardtekst opnemen in de jaarrekening, waarbij de eventueel geconstateerde afwijkingen, voor zover deze boven de door de Raad vast te stellen grens uitkomen, moeten worden vermeld. Omdat deze rechtmatigheidsverantwoording onderdeel is van de jaarrekening, wordt deze integraal onderdeel van de accountantscontrole op de jaarrekening en valt de rechtmatigheidsverantwoording ook onder het door de accountant af te geven getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening.

Het is verder de bedoeling dat in de paragraaf Bedrijfsvoering, als onderdeel van het jaarverslag, uiteen wordt gezet hoe het college tot haar rechtmatigheidsverantwoording is gekomen. Daartoe heeft het college een controle- en rapportagesysteem nodig, om zicht te hebben op de relevante rechtmatigheidsaspecten in de organisatie, de risico's op afwijkingen en de daarop genomen beheersmaatregelen, alsmede de toetsing op de werking van deze beheersmaatregelen en de uitkomsten daarvan.

Hoewel de coronacrisis roet in het eten gooit, wordt binnen de BEL Combinatie wel nagedacht over de effecten van deze ontwikkeling op de organisatie en de controlestructuur. Hoe de gemeente Laren die structuur inricht voor de eigen organisatieonderdelen moet daarin ook een plaats krijgen.

Ook vragen we aandacht voor de communicatie over dit onderwerp tussen college en Raad. Deze wijziging houdt immers ook in dat de Raad op een andere wijze geïnformeerd wordt over het rechtmatig handelen in de organisatie. De Raad houdt de bevoegdheid om eigen regels op te nemen in het toetsingskader, de materialiteitsgrenzen scherper te stellen dan de (voorgestelde) nieuwe grens van 3 procent en we kunnen ons voorstellen dat de Raad ook via een tussentijdse rapportage op de hoogte gehouden wil worden over de bevindingen over bijvoorbeeld het eerste halfjaar. Wij adviseren u dit gesprek aankomend najaar te agenderen. Wij geven u in overweging deze overgang ook aan te grijpen om uw financiële verordening en controleverordening te actualiseren.

2.4 Invoering omgevingswet uitgesteld

Bij brief van 1 april 2020 heeft het Kabinet de Tweede Kamer op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen in de stelselherziening en de implementatie-inspanningen inzake de Omgevingswet. Daaruit blijkt dat het nieuwe stelsel niet, zoals tot dan toe gepland, per 1 januari 2021 in werking zal treden. Een nieuwe datum is nog niet bekend, maar zal naar verwachting spoedig volgen. Gelet op de omvangrijke IT-component die onderdeel is van de invoering van deze wet en de complexe structuur tussen gemeenten, provincie en omgevingsdienst is meer tijd voor de voorbereiding geen overbodige luxe.

3. HET CONTROLEPROCES

Het reguliere controleproces bestaat uit twee fasen, een interim-controle gericht op de voor de accountantscontrole relevante administratieve processen en de eindejaarscontrole op de opgestelde jaarrekening.

In de interim-controle richten we ons primair op de wijze waarop processen zijn ingericht en interne beheersingsmaatregelen zijn opgenomen die de belangrijkste risico's in de betreffende processen moeten afdekken. Door een combinatie van interviews, procescontroles en detailwaarnemingen beoordelen wij opzet, bestaan en werking van deze interne beheersingsmaatregelen en stellen wij vast dat deze bijdragen aan het tot stand komen van betrouwbare verantwoordingsinformatie. Deze processen en controles vinden uiteraard plaats bij de BEL Combinatie. Onze bevindingen hebben wij verwoord in onze managementletter van 17 maart 2020.

Bij de jaarrekeningcontrole richten we ons meer op de cijfers en onderzoeken wij of de jaarrekening, zoals die aan de gemeenteraad is verstrekt, deugdelijk is opgesteld en onderbouwd, dat de inrichting en presentatie voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), dat de waarderingsgrondslagen correct zijn toegepast en de toelichtingen adequaat en volledig zijn. Ook hebben wij onderzocht of de informatie in de programmaverantwoording en de paragrafen niet strijdig is met het beeld van de jaarrekening. Ten slotte is onderzocht of de baten, de lasten en de balansmutaties rechtmatig zijn, inclusief het opnemen van de vereiste gegevens inzake de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT). Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden zijn de algemeen geldende "Controle en overige standaarden (COS)" van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants), het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, de kadernota rechtmatigheid, het controleprotocol WNT en de verordeningen van de gemeente Laren leidend.

In dit accountantsverslag gaan wij in op de bevindingen ten aanzien van de controle van de jaarrekening. Dit accountantsverslag en onze bevindingen daarbij zijn mede bedoeld om de Raad te ondersteunen in haar controlerende taak.

4. KWALITEIT VAN DE INTERNE BEHEERSING

Onze interim-controle voeren we uit om een beeld te krijgen van de, voor de accountantscontrole relevante processen en de daarin opgenomen interne beheersmaatregelen. We doen geen uitspraken over de effectiviteit van dit stelsel anders dan voor het doen van de controle van de jaarrekening. De interne beheersing binnen een organisatie staat ten dienste van het realiseren van het voorgenomen beleid. Een adequate interne beheersing is van belang voor de adequate sturing van de organisatie en het kunnen afleggen van betrouwbare verantwoordingsinformatie. Met die uitgangspunten in het achterhoofd hebben wij in het najaar van 2019 en begin 2020 de interim-controle uitgevoerd.

Evenals over voorgaande jaren hebben wij in de interim-controle vastgesteld dat de in dit verband binnen de BEL Combinatie de gemaakte proces en procedureafspraken voldoen aan de basiseisen die daaraan mogen worden gesteld. Er is een mix aan controlemaatregelen gedefinieerd, zowel binnen de processen als over de processen heen.

De aandachtspunten die we in de managementletter hebben benoemd betroffen het versterken van de controles op de volledigheid van de opbrengsten waaronder belastingen, aandacht voor prestatielevering, het sociaal domein en de geautomatiseerde systemen. Tevens hebben wij melding gemaakt van lopende verbeteringen in het inkoopproces, met name ten aanzien van het borgen van de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Deze onderwerpen komen voor zover nodig terug in dit verslag.

De jaarrekeningcontrole heeft de hoofdconclusie inzake de interne beheersing onveranderd gelaten.

5. VERSLAGGEVINGSREGELS NAGELEEFD

De jaarstukken 2019 van de gemeente Laren voldoen aan de formele uitgangspunten van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Er wordt inhoudelijk verslag gedaan over de uitvoering van beleid en de financiële uitkomsten en aandachtspunten in het verslagjaar. Wij hebben ten aanzien van de inhoud van de jaarstukken in relatie tot de verslaggevingsregels geen significante tekortkomingen geconstateerd met betrekking tot de presentatie van de cijfers. Het jaarverslag en de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen, voldoen aan de eisen van het BBV en zijn in materiele zin verenigbaar met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.

6. RESULTAAT EN VERMOGENSPOSITIE

6.1 Resultaat

De gemeente Laren heeft het boekjaar 2019 afgesloten met een positief resultaat van € 113.000 terwijl een plus van € 43.000 werd verwacht. Daarbij merken wij op dat de geraamde teruggang in uw eigen vermogen door middel van begrotingswijzigingen met € 1,7 miljoen is toegenomen.

Belangrijke afwijkingen buiten het sociaal domein zijn de kosten van het bestuur door een verplichte verhoging van de vergoeding voor raadsleden en de voorziening voor wethouderspensioenen door de dalende rekenrente (samen € 220.000) en de hogere overhead (€ 200.000). De hogere algemene uitkering (€ 270.000) omvat ook een bedrag voor duurzaamheidsmaatregelen die vanaf 2020 tot besteding zullen gaan leiden. Daarnaast zijn diverse projecten en gemeentelijke bijdragen daaraan uitgesteld (€ 750.000). Dit betreft onder meer de bijdrage HOV, het centrumplan en SV Laren. Daarnaast is de vrijval van de voorziening precario een opvallende post (€ 775.000) door afronding van de juridische procedures die hierover liepen.

In de jaarrekening is op programmaniveau een samenvatting gegeven van de realisatie over 2019 ten opzichte van gewijzigde begroting. Voor een gedetailleerde analyse verwijzen wij naar de toelichting in de jaarstukken.

6.2 Kostenontwikkeling sociaal domein

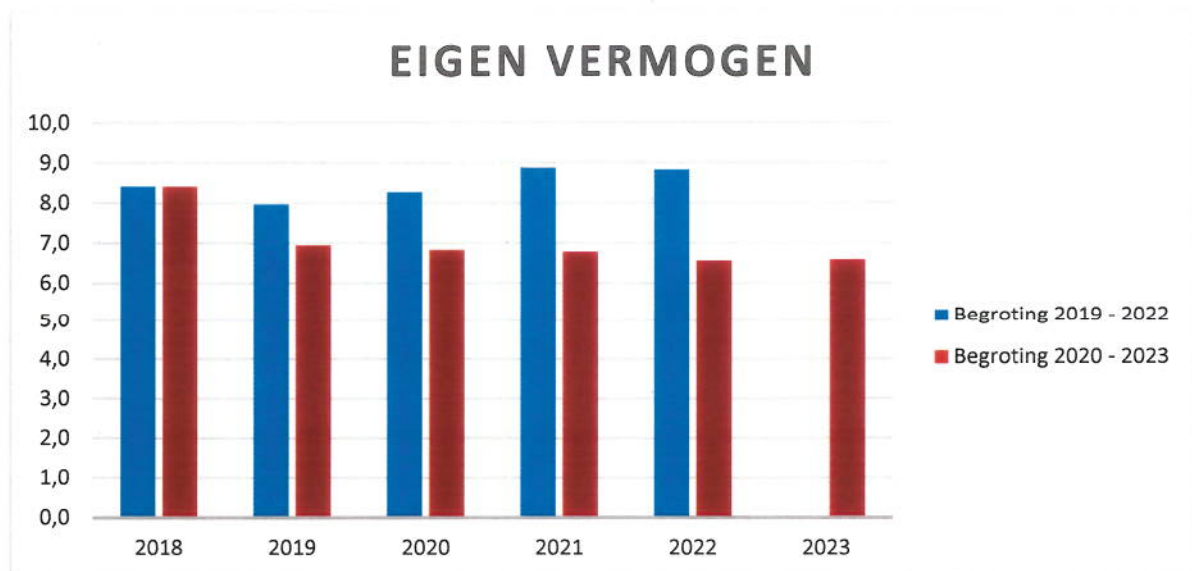
De cijfers voor Wmo komen in belangrijke mate tot stand bij de Regio Gooi en Vechtstreek die voor u de inkoop, het contractbeheer en een deel van de administratie verzorgt. De HBEL verzorgt de participatiewet voor u. In de jaarrekening zijn de voorlopige afrekeningen opgenomen, waarbij de verwachting bestond dat de afwijkingen in de definitieve cijfers beperkt zouden zijn. Begin juni hebben wij vastgesteld dat deze aanname juist is, in die zin dat er een in omvang beperkt controleverschil uit voortvloeit, maar deze afwijking is niet van invloed op het accountantsoordeel.

De kostenontwikkeling in het sociaal domein in Laren is negatiever dan begroot. De overschrijding ten opzichte van de begroting bedraagt voor het programma Sociaal Domein Laren, tezamen ongeveer € 370.000. Ten opzichte van 2018 is opnieuw sprake van een stevige stijging van de kosten met name in de Wmo. Wat opvalt is dat ook het bedrag aan toegewezen zorg is gestegen. Dat betekent dat u meer recht op zorg heeft verstrekt en dat kan een voorbode zijn van verder stijgende kosten in 2020.

Deze tendens is landelijk zichtbaar maar de demografie helpt u in Laren niet. De kostenstijging zal ook structureel vertaald moeten worden, omdat de geraamde lasten de afgelopen jaren telkens te laag bleken te zijn met als gevolg dat uw vermogenspositie mede daardoor onder druk staat.

6.3 Vermogenspositie

De ontwikkeling in het eigen vermogen van de gemeente Laren kan als volgt worden weergegeven:

In bovenstaand overzicht is in rood de feitelijke vermogenspositie in jaarrekening 2018 en 2019 opgenomen. De cijfers voor de komende jaren zijn ontleend aan de genoemde begrotingen.

In het accountantsverslag van vorig jaar was een vergelijkbaar overzicht opgenomen, waarbij de tendens in het vermogen ongeveer gelijk was. De afname van het eigen vermogen is in 2019 sneller gegaan dan gepland en daardoor is de financiële positie van de gemeente Laren verder verslechterd.

De solvabiliteit is gedaald van 19% naar 16,6%. Vanuit de stresstest gemeenten van de VNG ligt de signaleringswaarde op een solvabiliteit van minimaal 20%. Hier zakt u in 2019 dus onder.

De reservepositie neemt dus af en uw structurele exploitatieruimte is in 2019 6,1% negatief. De afwijking tussen de begrote mutatie in uw vermogen en de realisatie is ongeveer € 1,0 miljoen. Het werkelijke eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 € 7,0 miljoen. De toelichting op de programma's duidt erop dat de meevallers vooral incidenteel van aard zijn. Het gaat dan om lagere subsidieasten voor investeringen, de vrijval van de precariovoorziening en het centrumplan. De tegenvallers, met name in het sociaal domein, lijken meer structureel van aard te zijn. Die combinatie van factoren leidt ertoe dat de financiële positie van de gemeente Laren structureel slechter is dan begroot. Zelfs zonder de effecten van de coronacrisis zult u zonder stevige maatregelen in 2020 en 2021 opnieuw een veel groter tekort hebben dan de begroting uit november vorig jaar laat zien. Daarmee ligt een verdere afname van uw vermogen in het verschiet.

Wij adviseren Raad en college met elkaar in gesprek te gaan hoe de komende jaren de gemeente Laren financieel weer in balans kan komen en zijn graag bereid daarover met u in gesprek te gaan.

7. CONTROLEBEVINDINGEN JAARREKENING 2019

7.1 Sociaal domein

De gemeente Laren werkt voor inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Wmo, leerlingenvervoer en jeugdwet samen met de andere gemeenten in de Regio Gooi en Vechtstreek. De Regio legt aan de gemeenten via een apart kostenoverzicht verantwoording af over de gemaakte kosten. Deze verantwoording is als gevolg van de coronacrisis later beschikbaar gekomen dan gebruikelijk. Daardoor zijn de finale cijfers niet meer in de jaarrekening verwerkt. Dit leidt tot een klein controleverschil.

Daarnaast zijn er bij de Regio in de uitvoering van de controle aldaar fouten en onzekerheden geconstateerd. Om dat de Regio voor u alleen de uitvoering doet komen de gevolgen van deze constatering in de gemeentelijke jaarrekening en de oordeelsvorming daarover tot uitdrukking.

7.2 Grondexploitatie Crailo en de Biezem

De gemeente Laren heeft in 2017 samen met de gemeenten Gooise Meren en Hilversum, besloten tot het ontwikkelen van het gebied Crailo. Tegelijkertijd heeft u de bijbehorende grond gekocht van de provincie en besloten om een exploitatiemaatschappij, GEM Crailo, op te richten samen met de beide andere gemeenten.

De ontwikkeling binnen de GEM liggen globaal op schema en uit de jaarrekening van de GEM Crailo blijken geen significante afwijkingen. Wel is een nieuwe risicoanalyse gemaakt van het gehele project waaruit gebleken is dat de verwachte lasten van ongeveer € 80,0 miljoen, ongeveer € 0,5 miljoen lager liggen. Dat betekent dat het uiteindelijke, positieve, resultaat van het project ook iets toeneemt.

Voor de Biezem geldt dat er kosten zijn gemaakt voor de planvorming. Volgens de verslaggevingsregels moeten dergelijke voorbereidingskosten binnen vijf jaar leiden tot een actieve grondexploitatie.

Dat betekent dat u voor het einde van 2020 tot een dergelijk besluit moet komen. Lukt dat niet, dan zullen de kosten van € 270.000, in 2020 moeten worden afgeboekt.

7.3 Europese aanbestedingsregels niet nageleefd

De afgelopen jaren hebben we met enige regelmaat bij u, al dan niet via de BEL Combinatie, aandacht gevraagd voor de naleving van Europese aanbestedingsregels. De aanleiding daarvoor is mede gelegen in de wetwijziging in 2016 die vanaf dat moment zorgde voor een aanzienlijke verzwaring van de aanbestedingsdruk bij gemeentelijke organisaties, met name bij de aanbesteding van diensten.

De gemeente Laren heeft onlangs besloten met ingang van 2021 aan te haken bij het initiatief vanuit de Regio Gooi en Vechtstreek om het Wmo-taxivervoer onder te brengen bij een nieuw onderdeel van de Regio. Daarmee komt een einde aan de huidige wijze van dienstverlening van uw huidige vervoerder.

Vanaf 2016 kwamen tal van opdrachten in een nieuw daglicht te staan als het gaat om de verplichting tot aanbesteding. Dat heeft onder meer betrekking op de inhuur van extern personeel maar ook op zogeheten sociale en specifieke diensten. Deze categorie is in 2016 geïntroduceerd en kent een verhoogde drempel. Onder aanbestedingsdeskundigen verschillen de meningen over het feit of Wmo-vervoer valt onder deze categorie. Belangrijk element in de afweging is of de dominante factor vervoer is of dat primair sprake is van zorg of ondersteuning aan kwetsbare inwoners.

Wij hebben eerder geconcludeerd dat het aanmerken van het Wmo-vervoer als een sociale en specifieke dienst een, voor discussie vatbaar maar, verdedigbaar standpunt is. Om die reden hebben wij de jaarschijven 2017 en 2018 gewogen tegen de hogere drempel van € 750.000. Over deze beide jaren gezamenlijk overschrijdt de gemeente Laren de drempel niet. In 2018 hebben we aan het college aangegeven dat deze post risico's met betrekking tot aanbesteding met zich mee bracht voor de jaren erna. In 2019 hebben we geconcludeerd dat de afspraken ongewijzigd zijn voortgezet. Daarmee overschrijdt u in 2019 de drempel van € 750.000. Hoewel, gezien de besluitvorming voor de toekomst, de timing wellicht wat ongelukkig is hebben we ten aanzien van dit contract derhalve moeten concluderen dat vanaf 2019 de lasten niet in overeenstemming met de Europese aanbestedingsregels tot stand zijn gekomen.

De lasten over 2019 bedragen € 270.000. Wij merken zowel de jaarschijf 2019 als 2020 aan als onrechtmatig omdat u inmiddels heeft besloten het contract voor 2020 te continueren en daaraan te haken bij het regionaal initiatief voor het doelgroepenvervoer. Het totale bedrag van € 540.000 is meer dan 1% van de totale lasten van de gemeente Laren en om die reden geven we een controleverklaring af met een zogeheten beperking. Daarbij verklaren wij dat met uitzondering van deze transactie de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met de regelgeving tot stand zijn gekomen.

7.4 Begrotingsrechtmatigheid

Het stelsel van begroten en de bewaking hiervan moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de (gewijzigde) begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Wij hebben vastgesteld dat de totale lasten van de gemeente Laren de gewijzigde begroting 2019 hebben overschreden. Dat geldt voor in totaal twee programma's en de overhead.

De gemeente Laren heeft in het hoofdstuk Analyse begrotingsrechtmatigheid in de jaarrekening, een analyse gegeven van de oorzaken van de overschrijdingen op programmaniveau van de lasten. Daarbij is aangegeven dat het college van mening is dat de afwijkingen voor een deel passen binnen het beleid van de Raad. Gezien de aard van de overschrijdingen, te weten met name kosten waar hogere baten tegenover staan, meerkosten van openeinderegelingen zoals in het sociaal domein, kunnen wij ons vinden in de opvatting van het college. Voor een ander deel, alsmede de overschrijding van een tweetal investeringskredieten geldt dat in mindere mate. Daarom heeft de Raad van Laren op 6 mei 2020 hierover een apart besluit genomen. Omdat daarmee deze overschrijdingen voldoende transparant zijn gecommuniceerd en in de jaarrekening zijn toegelicht hoeven wij deze overschrijdingen niet mee te wegen in ons accountantsoordeel.

7.5 Renterisiconorm, kasgeldlimiet en schatkistbankieren

De renterisiconorm en de kasgeldlimiet zijn voorschriften vanuit het Rijk om te voorkomen dat decentrale overheden niet bovenmatig gevoelig worden voor schommelingen in de rentestand. Om die reden moet de kortlopende financiering niet te hoog oplopen (kasgeldlimiet) en dient herfinanciering stapsgewijs plaats te vinden. Omdat kortlopende financiering goedkoper is, is het financieel aantrekkelijk om kortlopende schuld aan te houden. De gemeente Laren heeft in 2019 voldaan aan de kasgeldlimiet.

Als decentrale overheden geld over hebben, dient dit boven een bepaalde drempel te worden aangehouden bij het Rijk. Dit schatkistbankieren is sinds een aantal jaren verplicht. De gemeente Laren voldoet 2019 aan deze norm, evenals de renterisiconorm.

De drie normen zijn formeel onderdeel van het toetsingskader voor rechtmatigheid voor de accountant. We moeten op grond van de kadernota rechtmatigheid aan de Raad eventuele overschrijdingen van deze normen melden al heeft dat geen effect op ons accountantsoordeel. Om die reden nemen we dit op onze rapportages.

7.6 Onzekerheid in opbrengstverantwoording OZB

In eerdere rapportages hebben we aandacht gevraagd voor de kwaliteit van de processen rondom de belastingheffing. We hebben u gevraagd ter voorbereiding op de jaarrekeningcontrole een analyse te maken van de verwachte opbrengsten. Daaruit blijkt dat voor een bedrag van € 107.000 er onzekerheid bestaat of de opbrengsten terecht zijn verantwoord. Een deel van dit bedrag komt uit uw eigen analyse maar we nemen hierbij ook inschatting vanuit de lopende bezwaar- en beroepszaken in mee.

7.7 Schattingen in de jaarrekening

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend, omdat ze vast onderdeel van uw administratieve proces zijn. Daarbij hoort dat schattingen uiteen kunnen lopen vanwege het deels subjectieve karakter en de beschikbare informatie. Om die reden zijn schattingen meer dan gemiddeld vatbaar voor beïnvloeding door het management of door derden en daardoor hechten we nog meer dan bij andere jaarrekeningposten aan een gedegen onderbouwing van de schattingen. In onze controle besteden wij daarom nadrukkelijk aandacht aan deze schattingen. De belangrijkste schattingen in uw jaarrekening betreffen de waardering van materiele vaste activa, financiële vaste activa, gronden, vorderingen en overlopende activa alsmede het inschatten van de noodzaak en de hoogte van voorzieningen en de waardering van verplichtingen.

U heeft in 2019 met een tweetal partijen aan wie u in het kader van hun maatschappelijke functie een geldlening heeft verstrekt nieuwe afspraken gemaakt over het betalen van rente en het (later) aflossen van deze leningen in verband met de financiële situatie van deze partijen. Omdat op dit moment de betreffende partijen aan hun verplichtingen voldoen op grond van deze nieuwe afspraken ziet u geen aanleiding om een afwaardering op deze leningen toe te passen. Wij begrijpen deze inschatting maar wijzen erop dat dit risico in de toekomst zich opnieuw kan aandienen en ook niet in uw risicoanalyse is opgenomen. Het gaat om een bedrag van € 285.000.

We merken met betrekking tot de onderhoudsvoorziening een controleverschil aan voor een bedrag van € 55.000, maar aanvaarden voor het overige de schattingen en schattingsmethodes.

7.8 Beheerplannen actualiseren

In de begroting neemt u jaarlijks bedragen op voor het onderhoud aan wegen, verlichting, riolering, openbaar groen en gebouwen. Om achterstanden te voorkomen en het beheer te optimaliseren is het hebben van actuele beheerplannen belangrijk. Daarmee kunt u budgetten goed inschatten en werkzaamheden op elkaar afstemmen. De afgelopen jaren zien we dat u per saldo minder uitgeeft aan deze beheerbudgetten dan geraamd. De hieraan ten grondslag liggende beheerplannen zijn niet in alle gevallen actueel. Daarmee is het de vraag of uw inzicht in de onderhoudsbehoefte van voldoende kwaliteit is. Wij adviseren u daarom de beheerplannen te actualiseren.

Voor een aantal gebouwen hebben we geconstateerd dat de voorziening zoals deze is opgenomen in de jaarrekening hoger is dan op grond van de onderhoudsplannen en de voortgang daarin nodig is. Het gaat om een bedrag van in totaal € 55.000. Dit merken we aan als controleverschil. De organisatie heeft aangegeven de dotaties in de komende jaren te willen aanpassen maar vanwege het resultaatteffect geen aanpassing meer te willen doorvoeren.

8. VERPLICHTE RAPPORTAGE ONDERDELEN

Op grond van de verslaggevingsregels, de voorschriften die het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitvaardigt, alsmede de beroepsregels van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) zijn een aantal rapportage onderdelen verplicht. In dit deel van het accountantsverslag hebben we deze opgenomen.

8.1 Controletoleranties en diepgang van de controle

Controletolerantie is de term waarmee accountants aanduiden met welke precisie de controle wordt uitgevoerd. De maximumnormen die hiervoor gelden zijn opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado). De gemeenteraad heeft de mogelijkheid deze normen neerwaarts bij te stellen maar daar heeft u geen gebruik van gemaakt. Het is overigens ook niet gebruikelijk dat wel te doen.

Het wettelijk maximum bedraagt 1% van de lasten voor fouten respectievelijk 3% van de lasten voor onzekerheden. Toevoegingen aan reserves worden in dit kader ook als lasten beschouwd.

De rapporteringstolerantie heeft het karakter van een afspraak waarboven wij controleverschillen aan u rapporteren. Op grond van onze eigen vaktechnische regels rapporteren wij afwijkingen van meer dan 5% van de goedkeuringstolerantie.

Op basis van uw lastentotaal van afgerond € 25,3 miljoen over 2019 (inclusief toevoegingen aan reserves) zijn de bedragen dit jaar als volgt:

Goedkeuringstoleranties	Grondslag	Bedrag (afgerond)
Fouten	1% van de totale lasten	€ 253.000
Onzekerheden	3% van de totale lasten	€ 759.000
Rechtmatigheid	1% van de totale lasten	€ 253.000

Op basis van deze tabel komt de rapporteringstolerantie, neerwaarts afgerond, uit op € 12.500. Dit bedrag geldt zowel voor controleverschillen met betrekking tot getrouwheid als rechtmatigheid.

8.2. Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen

In onderstaand overzicht hebben we de samenvatting opgenomen van de geconstateerde controleverschillen die niet gecorrigeerd zijn. Daarbij is het belangrijk te onderkennen dat bij rechtmatigheidsfouten herstel doorgaans niet mogelijk is, omdat de betreffende handeling niet ongedaan gemaakt kan worden. Ook is het zo dat alle verschillen en onzekerheden met betrekking tot de getrouwheid, ook in het oordeel over rechtmatigheid meetellen, omdat op dit punt de verslaggevingsregels niet zijn gevolgd. Dientengevolge is het onze ervaring dat de grenzen bij rechtmatigheid sneller overschreden worden dan bij getrouwheid.

Niet gecorrigeerde controleverschillen (fouten en onzekerheden) in euro	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
Voorziening onderhoud te hoog (zie paragraaf 7.7).	€ 55.000	€ 55.000	€ 55.000
De definitieve verantwoording van de Regio is niet meer verwerkt (zie paragraaf 7.1)	-/- € 13.000	-/- € 13.000	-/- € 13.000
Totaal fouten	€ 42.000	€ 42.000	€ 42.000
Onzekerheden in de verantwoording belastingen (zie paragraaf 7.6)	€ 125.000	€ 125.000	€ 125.000
Uit de verantwoording van de Regio Gooi en Vechtstreek inzake de uitvoering van de Wmo, Jeugdwet komen onzekerheden naar voren (zie paragraaf 7.1).	€ 42.000	€ 42.000	€ 42.000
Totaal onzekerheden	€ 167.000	€ 167.000	€ 167.000
Europese aanbestedingsregels niet nageleefd (zie paragraaf 7.3)	€ 540.000	NVT	NVT
Getrouwheidsfouten zijn ook bruto rechtmatigheidsfouten	€ 68.000	NVT	NVT
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 608.000	NVT	NVT
Totaal rechtmatigheidsonzekerheden	€ 167.000	NVT	NVT

Uit dit overzicht blijkt dat de geconstateerde verschillen en onzekerheden voor wat betreft de getrouwheid binnen de grenzen van paragraaf 8.1 blijven. Daarom is de strekking van onze controleverklaring op dit aspect goedkeurend. Voor de rechtmatigheid geldt dat de tolerantie van 1% wordt overschreden. Om die reden kan het oordeel niet goedkeurend zijn en verstrekken wij een verklaring met beperking.

8.3 Rapportage inzake SiSa

De gemeente Laren kent een aantal specifieke geldstromen die via het systeem van Single information Single audit moeten worden verantwoord. Hiertoe neemt u een SiSa-bijlage op bij de jaarrekening. De controleverklaring bij de jaarrekening 2019 geldt ook voor de informatie die in deze bijlage is opgenomen.

De controlevoorschriften voor de SiSa-bijlage zijn opgenomen in de Nota verwachtingen accountantscontrole.

Hierin staan onder meer de wijze waarop de controle moet worden ingestoken en zijn specifieke rapporteringsgrenzen voorgeschreven, te weten per specifieke uitkering:

- € 12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangsbasis groter is dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1,0 mln.
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1,0 mln.

Wij hebben geen fouten of onzekerheden geconstateerd met betrekking tot de SiSa-bijlage 2019 van de gemeente Laren die deze grenzen overschrijden. In het accountantsverslag wordt ingegaan op de bevindingen, ook als er geen fouten en onzekerheden zijn aangetroffen. In de bijlage bij dit accountantsverslag nemen we de verplichte tabel op. Deze tabel dient aan het ministerie van BZK ter beschikking te worden gesteld.

8.4 Onze onafhankelijkheid

Onze onafhankelijkheid is één van de hoekstenen van het accountantsberoep. De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO, is in de organisatie van HZG Accountants & Adviseurs ingebed. Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Laren voldoende is gewaarborgd.

Wij zijn als accountant benoemd door de gemeenteraad en dan past het dat we eventuele verzoeken tot het doen van andere werkzaamheden dan controle van de jaarrekening via de griffie melden bij de gemeenteraad, dan wel de commissie Maatschappij en Financiën als vertegenwoordiger van de Raad in de richting van de accountant. Dit geldt overigens niet voor de werkzaamheden die zijn inbegrepen bij de primaire opdracht, zoals de controle van specifieke projectverantwoordingen.

Wij hebben in het afgelopen jaar geen meldingen bij de griffie en de commissie Maatschappij en Financiën gedaan en geen andere werkzaamheden voor de gemeente Laren uitgevoerd dan de werkzaamheden binnen onze primaire opdracht.

Andere aspecten van onafhankelijkheid zijn het uitwisselen van giften en geschenken en langdurige betrokkenheid. Het is ons derde jaar als controlerend accountant van de gemeente Laren en daarmee is van een langdurige betrokkenheid in het kader van onze beroepsregels geen sprake. Wij bevestigen voorts dat geen geschenken zijn verstrekt dan wel ontvangen die de in de regelgeving opgenomen grens van € 100 overschrijden.

8.5 Verdeling van verantwoordelijkheden in het controleproces

In aansluiting op de tekst in de controleverklaring wijzen wij op de verantwoordelijkheden van de gemeente Laren en de accountant in het controleproces.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarstukken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten. Het is, en dat beschrijven we ook in de controleverklaring, onze verantwoordelijkheid om de controle van deze jaarrekening uit te voeren met in achtneming van Nederlands recht waaronder het Bado en uw eigen gemeentelijke controleprotocol. Het voldoen aan gedragsnormen, waar onafhankelijkheid zoals in de vorige paragraaf verwoord, een onderdeel van is, hoort daarbij.

Onze controle plannen wij zodanig dat we een redelijke mate van zekerheid bereiken dat de jaarrekening geen materiele onjuistheden bevat als gevolg van fouten of fraude. Doordat we werken met steekproeven en andere technieken, bestaat de kans dat fouten ondanks het naar behoren uitvoeren van de controle niet ontdekt worden. Het is overigens de primaire verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om, onder toezicht van de Raad, voldoende maatregelen te nemen om fouten en fraude te voorkomen. Daarbij hoort eveneens dat maatregelen ter opsporing in de organisatie worden getroffen.

In onze controle besteden wij om die reden uitgebreid aandacht aan deze maatregelen en voeren wij zelf werkzaamheden uit op posten en stromen die, in zijn algemeenheid of bij u, meer dan gemiddeld risicovol zijn. Dat betreft onder andere schattingsposten, correctieboekingen, memoriaalboekingen en de beoordeling van de zakelijkheid van (mogelijk) ongebruikelijke transacties.

Ter afsluiting van het controleproces verstrekt het college van burgemeester en wethouders aan ons de bevestiging bij de jaarrekening. Hierin geeft het college aan dat zij alle door ons benodigde gegevens hebben verstrekt en dat de jaarrekening naar de laatste inzichten is opgemaakt. Wij hebben, behoudens de in paragraaf 8.2 opgenomen controleverschillen, geen specifieke elementen aan de bevestiging toegevoegd.

8.6 Frauderisico, integriteit en de naleving van wet- en regelgeving

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie en de naleving van andere wet- en regelgeving.

De accountant maakt een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn. Datzelfde geldt ook voor integriteitsrisico's en mogelijke niet-naleving van andere regelgeving.

Wij onderkennen in dit kader een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management of het college bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen. Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen. Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties en subsidieverstrekking, binnen het sociaal domein en het naleven van het inkoopbeleid en aanbestedingsregels.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan communiceren wij dit met, afhankelijk van de aard van de fraude, de direct leidinggevende, de directie en, in sommige gevallen, bij fraude in de top van de organisatie, en wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, met het college of met de gemeenteraad. In dat geval rapporteren wij daar separaat over.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting, hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam, met het management, de financiële staf en anderen in de organisatie, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiele onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken en op preventieve maatregelen daarbij.

Tijdens deze gesprekken is aangetoond dat in alle geledingen van de organisatie voldoende bewustzijn aanwezig is over frauderisico's en de manier waarop deze beheerst worden. De gemeente Laren besteedt op diverse wijzen aandacht aan fraude, integriteit, aspecten van misbruik en oneigenlijk gebruik. We zien op steeds meer plaatsen dat organisaties zelf een frauderisicoanalyse maken waarin ook aandacht wordt besteed aan integriteitsrisico's in het algemeen. In de voorbereidingen ten behoeve van de rechtmatigheidsverantwoording adviseren wij u voor de kritische processen ook fraude en integriteitsrisico's te betrekken in de risicoanalyse en de te nemen beheersmaatregelen. Vandaaruit kunt dit uitbouwen naar uiteindelijk een organisatie brede analyse. Daarmee ontstaat een totaalbeeld waarmee u het risico op mogelijke 'witte vlekken' in het beeld over fraude sterk kunt verminderen. We merken overigens op dat de organisatie nu al de aanwezige maatregelen evalueert en waar nodig worden deze aangescherpt. We adviseren u in het proces van de voorbereiding naar de rechtmatigheidsverantwoording het aspect fraude en integriteit expliciet aandacht te geven. Dat is uiteraard een proces dat de gemeente Laren samen met de BEL Combinatie en de gemeenten Blaricum en Eemnes kunt doorlopen maar aangezien dit een organisatieverantwoordelijkheid is adviseren wij u hier ook zelfstandig uw verantwoordelijkheid te nemen.

Fraude is echter ook een kwestie van integriteit, gedrag en cultuur. In organisaties is een open houding en elkaar aanspreken op signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik belangrijk om de kans op ongewenst gedrag te verminderen en de kans op ontdekking ervan te verhogen.

In dat kader vinden wij het voor de hand liggen dat op alle niveaus in de organisatie tenminste eenmaal per jaar gesproken wordt over de (fraude)risico's in de organisatie en de maatregelen die hieromtrent getroffen zijn. Tijdens onze werkzaamheden hebben we ook aandacht besteed aan elementen van beïnvloeding en druk die kunnen leiden tot een aantasting van het bestuurlijk handelen binnen de organisatie.

We benadrukken dat we bij onze werkzaamheden op de in deze paragraaf genoemde elementen geen afwijkingen hebben geconstateerd. Tevens hebben we geen aanwijzingen verkregen dat niet-naleving van regelgeving door de gemeente Laren significante effecten op de jaarrekening zou kunnen hebben.

8.7 Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid hebben beoogd.

Om volledig zicht te hebben op de betrouwbaarheid van alle geautomatiseerde systemen, ook die systemen zonder relatie naar de jaarrekening, is meer uitgebreid en specifiek gericht onderzoek noodzakelijk. Om te komen tot een oordeel over uw jaarrekening is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk.

Het doel van de IT-omgeving binnen de gemeente Laren en de BEL Combinatie is dat deze bijdraagt aan een betrouwbare en adequate informatievoorziening. Wij hebben een inventarisatie van de IT-omgeving uitgevoerd en daarbij aandacht gegeven aan het wijzigingsbeheer, de logische toegangsbeveiliging, de continuïteit, monitoring/logging en de informatiebeveiliging. Daarin zijn geen zaken naar voren gekomen die vermelding verdienen in dit verslag.

Wel benadrukken we dat ondanks dat u gebruik maakt van de diensten van derden voor het beheer van uw IT-omgeving, u als opdrachtgever verantwoordelijk blijft om te borgen dat de organisatie aan haar wettelijke verplichtingen aantoonbaar voldoet. Het expliciteren van deze stap is een aandachtspunt.

Met betrekking tot de Algemene Verordening Gegevensbescherming hebben wij vastgesteld dat de gemeente Laren voldoet aan de basiseisen waar de Autoriteit Persoonsgegevens zegt op te handhaven, al is dat geen garantie dat beveiligingsincidenten uitblijven.

9. AFSLUITING

Graag maken wij u attent op een aantal formele aspecten rondom de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken.

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit de volgende stappen: Het college behandelt in de betreffende vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening, stelt de jaarstukken daarmee vervolgens op. Op dat moment ontstaan formeel de jaarstukken. De Raad behandelt vervolgens de jaarstukken en stelt deze vast. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken de gemeente Laren in die gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen met u te bespreken.

Bij de jaarstukken hoort de controleverklaring, die is gedateerd op 18 juni 2020, de datum waarop wij met de commissie M&F overleggen. Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief en mag niet worden gepubliceerd. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Deze mag openbaar gemaakt worden.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt in de jaarrekening, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd blijft. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de volledige jaarstukken. Indien u deze jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken in zijn geheel goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite en alleen integraal zijn in te zien. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Dit accountantsverslag is alleen bestemd voor uw Raad, het college van burgemeester en wethouders en de gemeentelijke organisatie. Deze beperking in de verspreidingskring is ingegeven door het specifieke karakter van de informatie die in het verslag is opgenomen. Derden zouden de hierin opgenomen informatie onjuist kunnen interpreteren. Verspreiding van het accountantsverslag in bredere kring is om die reden niet toegestaan zonder onze voorafgaande toestemming.

Specifiek ten behoeve van het openbaar maken van het verslag, via openbare vergaderingen van uw Raad ontvangt u een 'was getekend' versie van dit verslag. Het exemplaar met de fysieke handtekening is uitsluitend bestemd voor het gemeentelijk archief.

Wij zijn altijd bereid tot het nader toelichten van dit verslag, en we gaan ervan uit hiermee onze controleopdracht over 2019 op passende wijze te hebben afgerond.

Hoogachtend,
Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

BIJLAGE BIJ ACCOUNTANTSVERSLAG 2019 SISA LAREN

Hierna volgt de door het ministerie van BZK voorgeschreven rapporteringstabel.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2019	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
BZK: C1	Regeling Reductie Energiegebruik	NVT	NVT	NVT
OCW: D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	NVT	NVT	NVT
SZW: G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2019	NVT	NVT	NVT
SZW: G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2019	NVT	NVT	NVT

Aspect controleverklaring	Oordeel
Getrouwheid	Goedkeurend
Rechtmatigheid	Oordeel met beperking